

NYÍLT SZÓ
EGY VÁLASZTÓTÓL
A VÁLASZTÓKHOZ.

Kapható Sopronban

SZEIRING-THIERING könyvkereskedésében,
ára 30 kr. o. p.

Sopronban

Nyomatott Reichard Adolfnál

1875.

Midőn a jelen füzetkét a nyilvánosság elé bocsájtom, céloom, hogy az abban foglaltak tisztelt polgártársaim minden rétegében, fent mint alant, figyelemre érdemesítve, a kölcsönös értesülés és felvilágosodás útján a politikai önérzetet a közömböség lágy öléből, vagy az elfogultság merevségéből kiemelnie, és önálló meggyőződészerű cselekvésre ébresztenie képes legyen.

Még is eme nyílt felszólalásom első sorban polgártársaim azon osztályához intézvék, a melynek helyzeténél fogvást kevésbé van alkalmá magát közügyi eseményeink felett tájékozhatnia, miért is soraimban minél népesebb kifejezésekkel élni a mennyire mégis az irodalmi megszokottság itt ott idegen szavakat mondatott tollamban, azokat lehetőleg megmagyarázni igyekeztem.

Az illető kerületi jegyzők, iskola tanítók és községi előljárók hitem szerint jó szolgálatot tesznek az ország ez időszerinti túlnyomó közvéleményének, ha a nép között, a hol sajnos még elegenden vannak kik olvasni nem tudnak, e sorok tartalmát alkalmilag tolmácsolni szíveskednek.

Hazafiúi üdvözlettel
Sopronban 1875-ik év május 1-én

egy választó.

Nyílt szó

egy választótól
a vátasztókhöz.

Országgyűlésünk azon időszaka, a melyre legutóbb képviselőinket megválasztottuk, vége felé közeledvén, legközelebb új választásoknak nézünk elé, a közügy közvetlen érdekében cselekszünk tehát akkoron, a midőn a múltból elég bőven menthető tanulságot szem elől nem tévesztve, a jövő választások észszerű teendőivel már most idején, és komolyan foglalkozunk és önzetlen nézetünknek, hazafias óhajainknak minél elterjedtebb, és minél behatóbb érvényt szerezni igyekezünk,

Mióta alkotmányunk ezelőtt nyolc évvel törvényileg visszaálítva lőn, Magyarország szabad polgárainak honfitársainknak most legközelebb harmadszor nyílik alkalmuk az országgyűlési képviselők megválasztása által politikai*) eseményeink felett nyilatkozhatnia, és a választással azon elvi irányt kijelölnie, a melynek alapján szeretett hazánk állami fentarthatására, biztosítására, anyagi és szellemi jólétének minél kedvezőbb fejlesztésére képviselőjük által a törvényhozásban befolyani kívánnak.

Az alkotmányos szabadság egyik legfőbb vívmányát képezi az, midőn az állampolgárok a szabad válasz-

*) Kossuth egykoron a megélhetés tudományának jelezte. A közéletben rendszeren elfogadott kifejezése a mikénti fogalmaknak, és teendőknek.

tás jogát gyakorolván, megválasztottjuk által az ország-törvényhozásában közvetlenül részt vesznek, és ez annyival fontosabb mutálunk, a mennyivel a választási jog a demokratia*) elveinek hódolva a nép minden rétegeire a lehető leghababban kiterjesztve van.

Ezen a népfenség eszméjének alkotmányos megtestesülése az által sem veszíthet értékéből, hogy törvényhozásunk jövőre a választási jog gyakorolhatását az egy évet közvetlenül megelőző egyenes adónak megfizetésétől feltételezi, — habár ezt a felületesség avagy a roszakarat könnyen a választási jog igaztalan megszorításának magyarázhatja is, — mert tisztelt polgártársak gondolkoztatok csak kissé elfogulatlanul, és bekell látnátok, hogy mindenki aki egy állam kötelékében és oltalma alatt él, annyival inkább pedig az, aki ezenfelül még alkotmányos jogot is élvez, állampolgári kötelmeinek egyformán megfelelni tartozik.

Már pedig egyrésről a képviselő választás alkotmányos jog, másrésről az állam közterhéhez járulás az adófizetés oly annyira állampolgári köteleesség, hogy ha ezt elmulasztjuk, az állam önfentartási és kormányzati költségeit fedezni képes nem lévén, kereke megakad, eladóéul, hitele elvész, és végre megbukik.

Nem elegendő tehát egy állam fentartására az, hogy az országgyűlés a kormányzat költségeit és fedezetét évenként megszavazza, hanem ide az is okvetlenül szükséges, hogy minden állampolgár, kivételnélkül a reá kivetett adót évenként és rendesen megfizesse, és amennyire a tapasztalat mégis ennek ellenkezőjét tanúsítja, a törvényhozás köteleességévé vált ezen bajnak lehető mérsékklését a választási jog gyakorolhatásával is kapcsolatban hozni.

1) demokratia: népfenség

Ezen kötelességét mulasztotta volna el a törvényhozás, és a jogegyenlőség elve ellen vétett volna, ha szemben a sok millió adóhátralékkal továbbá is megtűrné azon igaztalanságot, hogy még az állampolgárok egy munkás és pontos része adóját habár erőmegfeszítéssel de rendszeren és a kellő időben megfizeti, addig a másik hanyag rész hallogassa a fizetést addig ameddig lehet, a választási jog gyakorlatában azután mégis a másik pontosrészszel egyformán osztozkodják.

Azért országgyűlési képviselő választási jogunk a törvényhozásnak ez utóbbi igazságos intézkedése mellett is ép oly demokratikus ép oly magasztos alkotmányi cselekmény maradott, mint a minővé azt az 1848. évi IV. törv. cikk megalkotta.

És mégis a megelőzött képviselői választások eseményeire és eredményeire visszatekintve, mennyire és mennyiszor félreértette a választók nagyrésze ezen alkotmányos jog gyakorlatát, mennyire és mennyiszor lön az a merev pártviszonyok, az önző érdekek, sőt anyagi megvesztegetések által a közjó kárára kizsákmányolva.

Avagy nem a közjó rovására történt-e az, amidőn az eddig lezajlott választásoknál ahelyett, hogy a megválasztandót politikai és társadalmi eddigi életének kelendő előeszméretén alapuló bizalom lett volna az irányadó, legtöbbször a pusztá pártszenvédély, avagy a személyes önzés, akármenyiszor a közkerkölsiséget megfertőztető vesztegetések emelkedtek túlsúlyra, és határoztak a választások eredménye felett.

A midőn a választók könnyen hívésének kiaknázásával nagy szavakban oly elvek és tanok hirdettettek, melyeknek keresztül hajtása egy lett volna államiságunk halomra döntésével.

Midőn egyik másik olynemű ígéreteknek könnyelmű kockáztatásával jutott a képviselői állásra, melynek beválthatása már előre sem tartozhatott komoly gondjai közé, vagy ha elvéteve találkozott is egy-egy megválasztott, a ki választói irányában igyekezett meg nem felejtkezését tanúsítani, az a legtöbb esetben csak is egyesek legtöbbsnyire a kolomposok hiúságának tömjénezett*) miből azután a választó közönségre, magára a közjóra nem nagy köszönet volt.

Midőn számos választói kerület a saját viszonyival egészen esméretlen oly követjelöltnek importálását**) és privát érdekekből reája tukmáltatását megengedte, a kit az ily választó kerülethez a választás sikerén túl egyéb nem kötött.

Avagy midőn kellő hivatás és munka akarat nélkül személyes ambíció,***) anyagi befolyás nem ritkán felkorbácsolt fanatismus† szerzte meg a választói többséget, az ily választás azután hogy lehetett volna hasznos a közjóra.

Vagy midőn állami vagy egyéb közhivatalnokok ezen állásuk megtartásával még egy országgyűlési képviselői állást is befolyásaiknál fogvást elhalásztak, és azután sem egyik sem másik kötelmeiknek meg nem feleltek.

Egyszóval midőn a képviselői mándátum†† csak koncnak tekintetett, amelylyel egyéni szolgálatokat megjutalmazni, egyéni kötelezettségektől menekülni lehetett. —

*) akárhány ily kortesi kítüntetést tudánk felsői ölni.

**) becsempészését.

***) szenvelgés.

†) vakbuzgóság.

††) képviseleti megbízás.

És még mennyi hasonló esetet mennyi tüzetesen megtörtént dolgokat lehetne országszerte felelevenítenünk, ha csakis a közügy érdekében tett eme felszólalásunkat a hasonló részletekre is kiterjeszteni akarnók.

De ez feladatunk nem lévén, a csak átalyában érintett eme eddigi választási műveletekből előre látható volt az, hogy törvényhozásunk ezek után tárgyi-lagos és tevékeny munkaerővel a képviselők számára-nyának megfelelőleg rendelkezni nem fog, hogy ehelyett a személyi és párt szenvedély a képviselő házban is átiiltetve lesz, hogy ennek következményei a merev párttusák, a rendszeressé vált agyonbeszélések és így a meddő idő fecsérlések élném maradhatnak, következve ezekután törvényhozásunk munka eredménye a tökély az állandóság lehető határát egyátalyán élném érheti, az legtöbbnyire experimentálás*) és alkotmányos pro-visorium**) jellegével bírand.

Jelenkorunk világhírű egy nagy államférjfia megmondó már, hogy államokat parlamenti***) szónoklatokkal megalapítani és fentartani nem lehet, mégis nekünk saját kárunkat† át kellett élni ennek valóságát, és csak most nyolc évi parlamentalis vajúadásaink után jutott az országgyűlés és a nemzet többsége azon meggyőződésre, hogy Magyarország újjá alkotását, annak a modern†† államokhoz hasonló színvonalra emelését a pártharcok mellőzésével csakis minél nagyobb mérvű egyesüléssel, és mindannyi hazafi erők és tényezők közreműködésével lehet elérni és biztosítani.

*) próbálgatás.

**) ideiglenesség.

***) országtanács.

†) a magyar rendszeren úgy is csak saját kárán szokott okulni,

††) korszerű, előrehalladott.

Azontúl tisztelt polgártársak ez elébbi választások következményéül még egy más aggasztó kórallapot fészkelte be magát parlamentarís életünkben, és ez az országgyűlési a b s e n t i a *) volt, deákosan mondva o s k o l g k e r ü l é s .

A választási cégül kitűzött hazafias közérdekeltség és cselekvési buzgóság akárhányszor már a képviselő ház küszöbén elpárolgott és ha csak valamely izgalmas esemény avagy hogy a szavazás szüksége fenn nem forgott, az absens képviselők helyett a képviselőházban egész a botrányig üres padok tátongtak a figyelmes és az ily részvétlenség felett méltán aggódó hazafi elé.

Pedig aki egyszer a képviselői megbízást elfogadta, annak nem csak hazafiúi de választói irányában erkölcsi kötelességévé is vált, hogy a törvényhozásban közvetlenül és folytonossan részt vegyen.

Azért tisztelt polgártársak mindezen elég sajnos tapasztalatok most valahára már csakugyan megkövetelik hogy okuljunk a múlt eseményein, okuljunk a részben önsaját hibánk és mulasztásaink okozta válságos állapotunkon, kell hogy jövöre végleg szakítsunk az eddigi választási üzelmekkel, lépjünk a jövő képviselői választásoknál határozottan az önállás a tiszta meggyőződés terére, szabad és alkotmányos állampolgárokhoz ez illő, és akkor bizonyára minden jogosítatlan és a közügyre rendszerint káros befolyástól menten nyugodt lélekkel határozhattok a felett, kit ajándékozata meg bizalmatokkal?

Ezt annyival könnyebben tehetitek a jövőben mert az 1874-dik évi XXXIII-dik törv. cikk az országgyűlési képviselői választásoknál eddig majdnem rendsze-

*) elmaradás onnét ahol jelen kellene lenni.

réssé vált megvesztegetés avagy bár mi más hasonlónak útját ezentúlra elzárta, az ily a közerkölcsiséget aláásó míveleteket szigorúan üldözni és pénz vagy fogság ültetéssel megtorolni rendeli. Az 1875-dik évi 1-ső törv. cikk pedig a képviselői állásai öszvenemfő egyéb foglalkozásokat kijelelvén, kijelelte egyúttal azon határt is, a melyentúl a megválasztott képviselő — a Parlamentarismus jogos érdekének kivételével — más közhivatalt a képviselőséggel egyidejűleg nem viselhet

De mindennél sokkal nagyobb vívmány az, hogy azon válaszfal amely eddigelé az országgyűlés és a nemzet két nagy partját, a volt deák, és a közép-bal pártot egymástól elválasztá, és a mely annyi jeles munkaerőt szemben állítva éveken át téhetetlenné tön, a képviselő házban ez évi február 3-án tett hazafias nyilatkozattal, ebből kifolyólag a mondott két nagy párt túlnyomó többségének egyesülésével, és ez alapon az ország alkotmányos kormányának legújabbban történt meg alakulásával, h a l ómba dőlt.

A szabadelvű pártá ilykép egyesült hazafiakat nem választja el többé egymástól a közjogi harc sivársága, nem a folytonos egyrészről támadó más részről védő egymással ellentétes, a haza legégetőbb kérdéseit leszorító avagy elodázó törekvések, hanem most mindannyian ugyan azon egy jog alapon álva, munkaerejüket gyorsan és haszonnal a közügyeknek szentelhetik, aminthogy márig is előttünk az örvendetes példa ez utóbbi országgyűlésünk végnapjainak eredményeiben.

Miért is tisztelt polgártársak eme párt egyesülést mindenkinek akinek szeretett hazánk jóléte igazán szíven fekszik, minden utógondolat nélkül me-

legen üdvözölni és lehetőleg támogatni kell.

Hogy ennek dacára mégis találkoznak számassal akik ezen pártegyes ülésnek részint nyíltan részint leplezve ellenessel az magában az emberi természet gyengeségeiben, tökéletlenségében, de különösen saját fajunknál azon megrögzött ellenkezési és párt szakadási viszketegségben találja megmagyarázását, amely a történelem tanúsága szerint évszázadokon keresztül annyi veszélyt annyi nyomort hozott már szeretett hazánkra.

Politikai pártok alkotmányos országban rendszerint vannak. Kell is hogy legyenek, mert csak a klnonvéternények tisztázása mellett lehet az alkotmányos állam élet egészséges, csak hogy azután az ily pártoknak is egészséges és életre való alappal kell bírniok, ha azonban a sértet hiúság, ha csak a tüntetési vágy, avagy más önérdék a forrása a külön vált pártoknak akkor azoknak csak akadékoskodó és szétbontó nem pedig alkotó hatásuk lehet, és azért az ily pártok akár az ország közügyeire akár magán társadalmi viszonyainkra jótékony hatást nem is gyakorolhatnak.

Atallában sehol oly fogalom zavar a politikai pártok alakulásában elnevezésében és jellemzésében nincs mint minálunk.

A volt deákpárt és balközép egyesülésével megtámadták e pártnak szabadelvű elnevezését, pedig hát maga Deák Ferencz nagy hazánkfia, nyilvános politikai élete kezdetétől folytonossan nem tartotta e magasra a szabadelvűség lobogóját, utóbb az ügynevezett deákpárt nem ezen lobogó alá sorakozott-e, avagy hogy a volt b a l k ö z é p nem inkább még rohamosbb szabadelvűség után törekedett, és így mindkettő-

nek már kezdetleg politikai hitágazatát nem képezte-e a szabadelvűség? Sőt igen, e mind két párt csak is az elnevezésben és az útban különböztek egymástól, a mellyen és a melly alatt céljokat biztosabban, avagy gyorsabban elérni hitték.

Ha tehát most az egyesüléssel a külön párt elnevezés szüksége, és az elágozó útjaiknak további követése megszűnt, egészen korrekt¹⁾ vették fel az így egyesült pártra a szabadelvű elnevezést.

A volt középbal vezérférfiait és mindazokat akik a közjogi harcot a napirendről mellőzték, elvtagadással vádolják.

Azonban magatok tisztelt polgártársak természetes és józan felfogástok után könnyen megítélhetitek, vajjon hát mindazok, akik az alkotmányosság régi emberei lévén az 1848—49-ki időközben elébb a korona csakhamar a Debreceni kikiáltvány lobogója alatt szeretett hazánk szabadságáért megmentéséért vérükkel és vagyonukkal küzdöttek, később a nyert hatalom alatt túrni szenvedni kényszerítettek, avagy ezelől menekülve lioszsú évek során át a keserű száműzetés osztályossal voltak, azért mert akoron amidőn alkotmányunk a korona által törvényileg és tényleg visszaállítva lőn, azt elfogadták, az alkotmány oltalma alá visszatértek, itt a haza felszabadult földén most az alkotmányos polgár jogait élvezik, kötelmeit viselik, most elvtagadók lettek-e? —

Nemde inkább mindannyian a meglevő és elutasíthatatlan viszonyokkal békültek ki, azon állami viszonyainkat, melyeket nem mi teremtettünk, hanem a melyeket őseink hagytak reánk és a melyeket most a leg-

¹⁾ helyessen, szabatosan.

nagyobb ellenszenv, vagy puszta kiabálás sem képes Jerikó falaiként ledönteni, semmivé tenni.

Sőt kiemelkedett ezeknek hazaszeretetük e lépésükkel a kényszerített elszigeteltség a céltalan dac tömkelegéből, melyek felett az időhatalma úgylis kérlelhetlenül napirendre tért volna.

Pedig azok soraiban akik most elvtagadással gyanúsítják a volt balközép egyesült tagjait számosan majd nem túlnyomólag olyanok vannak, akik alkotmányosságunk régi emberei lévén, magok is mindazon válságokat átélték, és most helytelen vádaskodásuknál nem gondolják meg azt, hogy hozzájuk hasonlólag a volt középbal egyesülésénél is a hazaszeretet győzött az eddigi merev és sikertelen párttusáink felett, hogy ők is a meglévő viszonyok hatalmával békültek ki, és békeáru szeretett hazánk szellemi és anyagi jólétének minél gyorsabb és minél szabadabb elvű előmozdítását tűzték ki.

Az elvtagadási vád csattanós hangoztatása lehet, hogy bizonyos pártérdekek kizsákmányolására jó ezéger, de a valóságban a komoly megfontolás terén nem vehető egyébnek, mint üres frasisnak*), és szappanbuboréknak, mely önmagától semmivé lesz.

Midőn tehát a volt középbal a közjogi harcot megelőzve, a volt deákpárttal szeretett hazánk javára egyesült, e tettevel a nemzet teljes elismerését méltán ki nyerte, és valóban hazafiúi nemes önfeláldozást tanúsított. —

Hogy azonban ezen hazafias tettnek a jövőre is sikere és tartós eredménye legyen, okvetlenül szükséges, hogy a nemzet minél nagyobb többsége a szabad-

*) üres szójáték

elvű párt egyesülést ahhoz csatlakozásával helyeselje, szükséges különösen, hogy a jövő országgyűlési képviselői választásoknál a választók imposaus*) többsége országszerte a szabadelvű párt tagjait ajándékozza meg bizalmával

Helyzetünkben gyakorlati és üdvös politikai programra**) csak az lehet, mely :

1- ször. Magyarország állami léteéhez ez idő szerint nélkülözhetetlen különben is kölcsönös állam szerződésen alapuló kapcsot a Lajthántuli szomszédainkkal fentartava, azt államiságunk és nemzetiségünk teljes megvédése mellett időről-időre a jogosult igényeknek megfelelőleg, törvényszerűleg fejleszteni kívánja.

2- szor. A mely vallási, tan és más minden belügyinknek a jogos és kölcsönös érdekek teljes méltánylása mellett minél gyorsabb, minél célirányosabb, de egyúttal minél szabadabbelvű megoldására és rendezésére irányul, a mely gazdaszatunkat, iparunkat, és kereskedésünket szabaddá téve, lehetőleg emelni akarja, és

3- szor. Amely államháztartásunkban az egyensúlynak az adózók minél kevesebb és igazságos arányba elosztott terheltetésével mielőbbi helyreállítására, és így veszélyeztetett államhitelünknek gyökeres megmentésére egész odaadással törekszik.

Körülbelül ezeknek gyors és célszerű megoldása leend tisztelt polgártársak jövő törvény hozásunknak feladata, ugyanezek képezik politikai hitvallását az egyesült szabadelvű pártnak, ezekben foglalvák legközelebbi teendői a szabadelvű pártból alakult jelen kormányunknak is, a melyek-

*) tekintélyes.

**) politikai hitvallás.

nek szerencsés megoldására legnagyobb erőmegfeszítését fordítania kell.

Nem volna ugyan helyén tisztelt polgártársak ha a csak alig megalakult kormányunkhoz azért mert az a szabadelvű párt kebeléből lépett az ügyek élére, már most előre feltétlen odaadással és tömjénezéssel volnánk, mert tapasztalásból tudjuk, hogy minél magasabba jut valaki, annál könnyebben lehet elfogulttá, ez pedig a tetterőt elzibbasztja, vagy legalább a helyesútról letereli, azért várjuk be elébb jelen kormányunk működését és tetteinek eredményét, és csak azután dicsóítsuk avagy kárhoztassuk, amidőn azokat a tapasztaltak után helyessen megbírálhatjuk, de másrésztől ne is nehezítsük részvétlenséggel avagy épen njjabbi pártszakadással működését, legyünk iránta bizalommal és miután csak erős kormány képes a cselekvés terén minden irányban szabadon mozogni, alkotmányos kormány pedig csak úgy lehet erős, ha az a nép kebelében minél nagyobb támogatásba részesül, azért adjuk meg tisztelt polgártársak jelen kormányunknak a jövő országgyűlési képviselői választások eredményével azon túlnyomó többséget, azon erkölcsi erőt, amely a választók bizalmának kifolyása lévén, mint ilyen minden alkotmányos kormánynak legfőbb támaszát képezi.

Előttünk a dicső példa tisztelt polgártársak Felsőges urunk koronás királyunk alkotmányos érzületében, midőn a legutóbbi pártválságok alkalmával feláldozó kitartással nemcsak azt, hogy a l e g e l s ő m a g y a r e m b e r a k i r á l y, de azt is, hogy a l e g e l s ő a l k o t m á n y o s e m b e r a k i r á l y tanúsíttá, és a párt alakulás nehézségei közül kiemelkedett kormány férfiakat habozás nélkül magas bizalmával megajándékozni kegyes volt

Hasonlag mi is tisztelt polgártársak tanúsítsuk bizalmunkat jelen kormányunk iránt és adjuk meg neki a kellő támogatást az által, hogy minél túlnyomóbban azon párt férfiait választjuk meg országgyűlési képviselőkké, a melynek kebeléből maga a kormány is keletkezett. —

De hogy magatokat tisztelt polgártársak a jövő képviselői választások felett szemben a bizonyosan bekövetkező több oldalú és több irányú kísérletekkel tájékozhatatok, tudnotok kell, — a mennyire talán eddig is már nem tudátok, — hogy utóbbi időkben a lefolyt országgyűlésen az egyesült szabadelvű párton kívül még más két figyelmet érdemlő párt létezik, és ezek mindegyike saját nézpjontjából kiindulva további létezéséért küzdeni és a jövő választásoknál térfoglalásra törekedni fog. —

Az egyik a jobboldali ellenzék a másik a szélső bal.

Az elsőt pecsovicsoknak*), konsrvativeknek**) ultramontanoknak***) sőt reaktionariusoknak†) is mondják, de eme utóbbi elnevezések részben liibássak, részben időelőltiek.

A pecsovics elnevezés értelme már az 1848 al megszűnt, azt többé józanul egyik pártra sem lehet alkalmazni.

A konservatív elnevezés mindenik pártot annyiban megilleti amennyiben valamit a múltból fentartani, konserválni akar.

*) Egy közbecsülésben állott magyar emberünk neve volt Pecsovic ki az 1848-iki évek előtt az akkori volt kormánypárt embereinek ellátása val Tolnamegyébe megbízva volt.

**) régibb intézmények fentartása.

***) hegymögiség papipárt.

†) vissza hátra-törekvő.

Az ultramontanisraus elnevezést illetőleg igaz, hogy a közvéleményben elég tekintélyes áramlat a hegy-mögiséget vagyis a különváltó papipártot a jobboldali ellenzék háta megett keresi, de itt is kivételt kell tennünk, és igaztalanok lennénk az egyház tagjai egyeteme ellen, ha tőlük kivétel nélkül a szabadelvűséget megtagadnék, és mindannyiokat politikailag egybe soroznák mert itt is van elég szabadelvű elem, amint ezt az ország különböző részén tett hazafias nyilatkozatok és a szabadelvű párthoz történt nyílt csatlakozások eléggé tanúsítják, örömmel cousta táljuk*) mi ezt, főveget emelünk az ily hazafias szellemű papielem előtt, és meleg rokonszenvel üdvözljük férfias önálló politikai jellemüket, ellenben ha a vallás bár mely részről politikai célok elérhetésére köpenyül használtatik, azt minden józan gondolkozásu hazafinak csak komolyan rosszallani lehet, és amennyire mégis ez megtörténne, és a clerus egy része külön államiságra az államban törekednék, e célból külön csoportosulva a szabadelvű párttal ellenséges álláspontot foglaln.. el,**) vájjon hogy ennek karjaiba veti e magát a jobboldali ellenzék, és vájjon fogja-e ezen elembe keresni támaszát? Azt még csak a jövő fogja megmutatni, ne előzzük meg tehát ezt, és azért a jobboldal ellenzékére az ultramontán elnevezés még most idei szerietlen.

Éppen ilyen a reaktionalis elnevezés is, mert a reakció az abszolút uralom alatt buján szokott nyírogzni, azonban alkotmányos viszonyok között te nyészni nem képes, és habár a múlt hamvaiban elta karva találatnék is néhány reakcionárius sziporka, azok-

*) tény megállapítás.

***) Sajnos legutóbbi napokban Sopron megyében ezen törekvés már tényé alakult.

nak akkor volna ismét képes feléledni, ha előbb alkotmányunk megbukna, és helyét ismét az önkény foglalná el ettől pedig az Ég őrizze szeretett hazánkat!

Mellőzzünk tehát minden helytelen és időszerűtlen elnevezéseket, és a jobboldali ellenzéknek csakis mikénti alakulására és jelen tárgyilagos párt állására fordítsuk figyelmünket.

Ezen pártnak országgyűlési tagjai a deák párti elveken lettek megválasztva, azért magok is előbb a volt deákpártnak kiegészítő részét képezték, az utóbbi pártegyesülés alkalmával azonban külön váltak, és jobboldali ellenzék nevet véve fel, a volt deákpárt többségével szemben párttá alakultak*) de miután ők is ugyan azon közjogi alapon állnak ma is mint az előbb volt deák, most egyesült szabadelvű párt, nézet eltéréseik pedig — a pártvezér elvállása szerint — csak is a belkormányzat, a honvédelmi, a hadsereg, a pénzügyi rendezésekre vonatkozólag vannak, ezen nézeteltérések miatt annyival kevésbé volt okuk a külön szakadásra, a mennyivel világosabb az, hahogy eltérő nézeteik életre valóknak és viszonyainkhoz célszerűen alkalmazhatóknak bizonyulnának, azokat az egyesült szabadéi vü párt keretén belül sokkal bizonyosabban sokkal nyomatékosabban érvényesíthették volna, mint most külön elvált pártállásukban.

Azért következetesen és tárgyilagosan a jobboldali ellenzékéről csak azt lehet mondani, hogy nem elvi, hanem egyedül személyi érdekek

*) Sopronmegye hat választó kerületében, mindannyi deákpárti elvek alapján megválasztott képviselői közül ötven a jobboldali ellenzékbe léptek, és e szerint volt pártjuk nagy többségét, melyhez nagy liazánkfia maga Deák Ferenc is tartozni, valamint választóikat is cserbe hagyták, mert tudunk kái egy választókerület te m szavazott nekik bizalmaie lépésükért.

szülték külön válását és pártalakulását, ameddig pedig tisztán személyi érdek választja el e pártot az egyesült s z a b a d e l v ű p á r t ó l, addig annak az országban és parlamentünkben döntő befolyása s így jövője nem lehet.

Ha valami, úgy nem is a személyi érdek, nem is maga a különválás és megalakulás, hanem az ébresztette az ország komoly figyelmét a jobboldali ellenzék-re, hogy létrejöttét azonnal alkotmányosságunknak, nemzetiségünknek és államiságunknak nyílt ellenségei rokonszenvenessen üdvözölték.*)

A jobboldali ellenzék eljárásától függ ezen rokonszenvezés helytelenségét megmutatni, és ez irányban az ország közvéleményét megnyugtatni.

A másik párt a n e g y v e n n y o l c a s, vagy s z é l s ő b a l i ellenzék, igazabban azonban most már bal párt, mert a balközép megszűnt lenni. Ez még mindég az átkos közös ügy rég elkoptatott nádparipáján lovagol, és azért nem is fog politikai egünk láthatárán valaha zöldágra vergődni.

Ezen pártnak előbb a volt balközépben nevezetes támasza volt, mert egy jog alapon álltak, a közjogi megtámadásokat nyolc éven át egyesített erővel intézték, de így sem voltak képesek azt megdönteni, most a volt b a l k ö z é p ez örökös tusa meddőségét, mely közben a haza az örvény szélére sodortatnék, hazafiúlag belátván, egyesülésével a volt szélsőbal ellenzék magára maradott, és miután így erőben megtörve még mindég makacsul a helyessen felfogott viszonyaink között elérhetetlen eszméi után rohan, és ezen a rónák délibábja utáni sikertelen nyargalását a jövőre is feladni nem akarja, természetes, hogy mindenben és mindenhol

*) a többi közölt a eseti liberálisok lapja a „Politik,“ a pangermanok „Tageblattja,“ az augsburgi ném. 9. I b.

csak akadékoskodó politikájával tarthatja magát némi-
leg a felszínen, azért a nagy közönségben inkább csak
elidegenítő mint vonzerővel bírván, nemcsak hogy a jo-
vőben térfoglalásra nincs kilátása, de sőt nagyon va-
lószerűleg a meglévőből is jórészt elveszíteni fog.

Ezekből beláthatjátok tisztelt polgártársak, hogy
mind e két ellenzéki párttöredéknek, a mely különben
egymás irányában is már határozott ellentétet képez,
alkotmányos viszonyaink között hazánkban és a közvé-
lemény többségében jövője nincs, és saját alakulása és
létfeltétele folytán nem is lehet.

Ezeket tudva és számbavéve most könnyű azon
biztos megállapodásra jutnotok, hogy jelen helyzetünk
ben csakis az egyesült szabadelvű párt van hivatva
szeretett hazánk jó és balsorsa felett intézkedni és hogy
a választók a közügynek tesznek azzal jó szolgálatot,
ha a jövő országgyűlési képviselői választásoknál csakis
a s z a b a d e l v ű párt embereit szemelik ki képviselői
jelöltjükül, és azoknak megválasztását egyesülve
minden törvényes és becsületes módon erélyessen esz-
közölni fogják.

Ne hallgassatok tisztelt polgártársak a másik két
párt töredék által is valószínűleg minden úton és módon
igénybe veendő kísérletekre, ne különösen az adóemelés
ürügye alatti gyanúsításokra, ezek is bizonyára sorai-
tokban követőket és támogatókat fognak keresni, fel-
állítanak saját elvű követjelölteket, azonban legyetek
bár kevesen avagy tömegessen, akik meggyőződéssel a
s z a b a d e l v ű nagy párthoz csatlakoztok, ne engedjé-
tek át a tért semmiféle tekintélynek, állítsatok fel ke-
rületetekben minden körülmények között s z a b a d e l v ű
párti k ö v e t jelöltet, mert tétlenül avagy kislel-
külég nézni az ellenvéleményüek befészkelését megta-

gadása saját elveinknek és egy a polgári kötelesség mulasztásával.

Vegyétek elhatározásokban kiindulási pontul a közérdemet, az illetőnek politikai és társadalmi múltját, es saját személyes bizalmatokat.

Maga a kijelelés és megválasztás az önérzettel bíró hazafira csak úgy lehet magasztos, ha az minden nyomástól menten, jöjjön az felülről avagy alulról, a választók független meggyőződésén és bizalmán alapul.

Az ily bizalom előbb utóbb felkeresi a valóban hivatottakat. példa reá, hogy országos érdemű hazánkfiait, kitünobb állam férjfiainkat, az ismételve megejtett választások országszerte az országgyűlési képviselők sorában emelték.

A tiszta hazafi erény a valódi képesség, és az önzéstelen munkásság a szokásos föltolakodáshoz, az üres feldicsérésekhez, és csakis a választási ideig tartó kegyvadászathoz fordulni nem szokott, és éppen azért megtörténhetik gyakran, hogy a választók jóhiszeműségének félrevezetésével a feltolakodás, a kegyvadászat, a pusztá önérdek jut könnyű diadalra, de az ily győzelem tartós nem lehet, a választók elébb utóbb kiábrándulnak, és legtöbb esetben másodszor már az ily jellemeknek hátat fordítanak.

Azért is tisztelt polgártársak, hogy a jövő választások készületlenül benneteket ne találjanak, hogy ép azért a hasonló feltolakodásoknak áldozatul ne essetek, most jókor idején tekintsetek elsőben is magatok közt körül, azután fordítsátok figyelmeteket vidékiekre, a közeleső városokra és székhelyekre.

Igaz számos félreeső vidék van, ahol a választóknak közelében a képviselői állásra hivatottakat nehéz avagy éppen nem lehet találni, de ez ne aggaszon benne-

teket, első sorban nem is kell minden képviselőnek született szónoknak lenni, elég a tiszta jellem, a kellő értelein, a munkaerő és a munka akarat, ezek sokkal nagyobb tényezők lesznek országos ügyeink jövő rendezésében mint a pusztán fitogtatott nagy hazafiság, avagy az időnként lemagolt száraz beszédek.

Ugyan mit mondanátok az olyan táborról, mely csak is merő hadvezérekből állana, nemde a jó közaktona ép oly szükséges és hasznos része egy jó tábornak mint a jó hadvezér, így kell ennek lenni tisztelt polgártársak országgyűlésünk táborában is.

Ha mind e mellett távolabb keresni kéntelenítették képviselői jelöltet, úgy a székhelyen, ahol az értelmiség inkább öszvepontosulni szokott, bizonyára találni fogtok olyanokat akik viszonyaitokat és jogosult érdekeiteket közelebből ismervén, azokat közvetlenebbül képviselhetik, veletek folytonosbb öszveköttetésbe lehetővén, azon kapcsot, a mely kell hogy a választott és választók között a választási időn túl is folyton fennmaradjon, sokkal inkább fentarthatják, mint sem holmi távoli álnagyságok.

Ha minden választói kerület első sorban saját közelében és legfellyebb a székvárosban keresi képviselőjét, akkor az egyedáruskodás a képviselői állások fellett megszűnik, a kéz alatt gyakorolni szokott előleges szerep kiosztások téhetetlenné válnak, és az országgyűlés tanácskozásaiban kellő aránnyal lesz képviselve a gazdaszat, az ipar, a kereskedelem a többi anyagi és szellemi tekintélyekhez képest.

Erre azt mondják a kétkedők, hogy ezt mint igen szép a papíron, de minálunk a közéletben még elérhetetlen, mert népünk nagyrésze önállólág gondolkodni és cselekedni nem tud, azt mind két irányben megvezetni kell.

De ha való is, hogy a kellő szellemi kiképzés, ami az önálló gondolkozást és cselekvést előmozdítja, népünk zöménél jó részben még hiányzik, kiválólag ál ez az országnak a nagyobb forgalomtól félreeső részein, és ha bekell is esmérnünk hogy az e téreni mulasztásokat rövid pár év alatt helyrehozni nem bírjuk, és még vagy pár évtized láncolatos munkássága szükségeltetik arra hogy mostani tanintézményeink a kellő szellemi eredményt az ország minden zugában elterjesszék és meg honosítsák, azért e nélkül is minden erkölcsileg ép kebelben a természet adományaként megkell lennie a józan felfogó és megbíráló tehetségnek, és az egyszerű ember is képes a jót a rossztól megkiilömböztetni ebből merítve magának meggyőződést szerezni, és azután e szerint cselekedni, csak azután eme természeti tehetséget a lelketlen félrevezetések niegne mé tely e z z é k .

Ez ellen kell óvni magatokat tisztelt polgártársak, megkell mutatnotok azt, hogy természetes képességgel felruházva azok is akik saját hibájokon kívül a szellemi kellő képzettségnek osztályossal nem lehettek, öu-állólag gondolkozni, és magoknak meggyőződést szerezni tudnak, mutassátok meg azt, hogy pusztán természetes ésszel elég erősek vagytok minden jogosítatlan befolyást vissza utasítani, és hogy saját meggyőződés-tekből kiindulna, csakis oly szabadelvű képviselői jelöltekre adjátok szavazatokat, akinek jellemét esmérítek, akiről tudjátok, hogy szavának mind végig ura marad, és egy szép regvelen nem hágy benneteket a kapufélfánál, aki a ti viszonyaitokkal is inkább esiuérős, kit nem vezérel önérdék hanem tiszta meggyőződés, aki képes és akar is a közügynek szolgálni, mindennek felett pedig aki meggyőződésében független, mert úgy

is eléggé tapasztaljuk a jogosultság mellőzésével a helytelen pártfogásoknak minden irányban felhasználását, egyszóval a pusztán személyi érdek szülte már már a végletekkel határos üzelmeknek sajnos következményeit, legyen tehát az országgyűlési képviselő testület, mint a népfenség eszméjének megtestesülése, minden tagjaiban a lehetőleg független, hogy szemben bár mily tekintéllyel a szabad elvűséget nemcsak vallani, de azt minden irányban érvényesíteni is, annak ellenében önző működéseket pedig tehetetlenné tenni képes legyen, ezt kívánja szeretett hazánk és édes mindnyájunknak jobb jövője.

Azok akik népünk életrevalóságában nem bíznak, azon kételyüknek is kifejezést adnak, hogy a választók többsége szemben a jövő választásokkal magát tétlenül és közönbössen viselni fogja azért, mert többé a választások céljából étetni, itatni pénzt, fuvarozást vagy más előnyt adni nem szabad.

Ezen kételyt tisztelt polgártársak a nép Önérzat megvédéséül tetteitekkel elkeli némittanotok, meg kell mutattnotok azt, hogy az alkotmány nyújtotta népjogot szabad polgárhoz illőleg önállólag és a magatok erejéből is gyakorolni tudjátok és akarjátok a nélkül, hogy ezért a mások által nyújtotta anyagi haszonra reászorulnátok.

Láttam én már hosszú közéletem fonalán akár mennyi egész egy nagy pártot képező oly lelkes választókat, akik az egyszer elfogadott elv, és a bizalmuk emelte jelöltjük mellett saját emberségekből sokkal szívóssabban, és sokkal tisztelettelyesebben mindvégig helytállottak, mint sem azok akiket az eszem iszom csődített a választási színhelyre.

Kövessétek ti is tisztelt polgártársak e nemes pél-

dát, vegyetek ti is mindanyian vagy legalább minél számosbben részt a képviselői választásoknál, gondoltok meg, hogy midőn pártok álnak szemben akár mennyiszer csak egy két választónak elmaradása a siker kétségessé teszi, többször megsemmisíti, pedig a kit a törvény a választási joggal felruházott, és e jogot nem gyakorolva a pártja ügyét veszélyeztetti, avagy párthoz nem sorakozva az események lefolyását tétlenül nézi, az saját polgári kötelmei ellen vétkezik.

Bizonyítsátok be tisztelt polgártársok hazafias érdeklődésiekkkel, és közvetlen részvételükkel, hogy igen is saját emberségtekből magatok lábán megáivá, az alkotmány nyújtotta jogot megbecsülni, és gyakorolni tudjátok.

És ha majd a történelmi választások azt fogják igazolni, hogy eme a szeretett hazánk jobb jövője iránti buzgoságom, és irányatokban tisztelt polgártársak őszinte rokonszenvem mondotta nyílt szavam kebletekben a figyelem, a fogékonyság, és a jóváhagyás bármily csekély részecskéjét felébreszteni képes volt, akkor kölcsönösen elmondhatjuk: A választók telyesítették polgári kötésségöket, akkoron amidőn országgyűlési képviselőjüknek azt jelölték ki, és egyesülve arra szavaztak, akinek szabadelvű elvállását, független meggyőződését és szilárd jellemét ismerve, benne önállólag megbíztak, és bizalmukat áruba nem bocsájtva, csakis saját meggyőződésüket követték.

Ha pedig elmondhatjuk magunkról hogy honfiú kötelességünknek megfeleltünk, akkor nem csak öntudatunkban, de többi polgártársainknak magának a közvéleménynek elismerésében a polgári érdem legszebb jutalmát nyertük el.